

Lausunto

05.08.2024

Asia: VN/36258/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Nuorten pääsy ammatillisen kuntoutuksen palveluihin ilman sairaus- tai vammadiagnoosia

SAMOK näkee hyvänä, että nuorten pääsy ammatillisen kuntoutuksen palveluihin ilman sairaus- tai vammadiagnoosia mahdollistetaan myös tulevaisuudessa.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuuden arviointiin kohdistuvat muutokset

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa huomioon otettavia tekijöitä, kuten oppilaitoksen tukitoimet. Hämeen ammattikorkeakoulun toteuttaman tutkimuksen (2021-2022) mukaan Nuotti-valmennusta hyödyntäneistä ja opintonsa keskeyttäneistä nuorista ei ollut saanut oppilaitoksen tukipalveluita riittävästi. Riittämättömät ohjaus- ja tukipalvelut koskettavat myös ammattikorkeakouluopiskelijoita. Palvelutaso ei eri korkeakoulujen välillä ole kuluvalta hetkellä yhdenmukainen, esimerkiksi opintopsykologin palveluita ei ole saatavilla kaikissa ammattikorkeakouluissa. Myös korkeakoulujen sisällä on eroja ohjaus- ja

tukipalveluiden piiriin pääsyn välillä. SAMOK näkee tärkeänä, että puutteelliset ohjaus- ja tukipalvelut tunnistetaan kuntotuspäätöksiä tehtäessä ja kantaa huolta siitä, että opiskelija jää ammatillisen kuntoutuksen ja opiskelijahuollon palveluiden väliin.

Nuotti-valmennusta hyödyntäneistä noin 40 prosenttia haki opiskelemaan valmennuksen aikana tai sen jälkeen. Jotta tavoite 50 prosentin koulutusasteesta ikäluokassa vuoteen 2030 mennessä voidaan saavuttaa, tulee opintoihin ohjaavia ja myös niiden piirissä pitäviä, kuntouttavia palveluiden piiriin pääseminen turvata myös tulevaisuudessa.

Nuotti-valmennukseen kuvauksessa todetaan valmennuksen olevan tarkoitettu nuorelle, ”jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt ja joka tarvitsee tukea edetäkseen opiskelu- ja työelämäpolulla”. SAMOK toteaa, että Nuotti-valmennus on ollut toimiva työkalu opiskelijoille, jotka ovat vaarassa keskeyttää opintonsa ja pitää mahdollisuutta osallistua valmennukseen myös tulevaisuudessa tärkeänä. Nuotti-valmennus on myös mahdollistanut korkeakouluopintoihin hakeutumisen niissä etenemisen ohella.

Nuoren kuntoutusrahan myöntämisen lakkauttaminen Nuotti-valmennukseen osallistuvilta nuorilta

Luonnoksessa esitetään nuoren kuntoutusrahan myöntämisen lakkauttamista Nuotti-valmennukseen osallistuvilta nuorilta. SAMOK haluaa huomauttaa, että nuorten ohjaaminen osallistumisesta passivoivan etuuden piiriin on ristiriidassa hallituksen toimeentulotukimenojen vähentämisen tavoitteen kanssa, sillä päätös lisää viimesijaisen edun menoja.

Nuoren kuntoutusrahasta luopuminen Nuotti-valmennukseen osallistumisen perusteella heikentää ennestään vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien nuorten asemaa. Nuorisobarometrin (2023) mukaan vastaajista 44 % oli jättänyt hankkimatta tarpeellisia asioita rahanpuutteen takia ja 33 % oli jättänyt tapaamatta ystäviään samasta syystä.

SAMOK haluaa muistuttaa, että saajaryhmän etuuksista on jo leikattu yleiseen asumistukeen kohdistuneiden leikkausten yhteydessä. Yksi opiskelijoiden merkittävämpiä mielen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä on

huoli omasta toimeentulosta (KOTT 2021).

Toimeentulon heikentäminen laskee nuorten työkykyä entisestään tulevaisuudessa. Nuoren oikeus kuntoutusrahan valmennuksen ajalta on myös siltä osin merkityksellinen, että taloudellinen tuki myös kannustaa nuorta osallistumaan palvelun piiriin täyden toimettomuuden sijasta ja mahdollistaa taloudellisen itsenäisyyden, jota viimesijaisen etuuden käyttäminen ei mahdollista. Mahdollisuus hallita omaa talouttaan vahvistaa nuoren taloustaitoja ja tukee myös itsenäistymisprosessissa. On myös huomionarvoista, että kuntoutumisprosessi on nuorelle merkittävä ponnistus, johon käytettyä aikaa palveluiden ulkopuolella on haastavaa mitata. Pelkästään arjen rutiinien rakentaminen voi vaatia ponnisteluja, mutta tuo merkittävää hyötyä.

Lakiesityksessä todetaan, että nuori voisi edellytysten täytyessä edelleen saada sitä etuutta, jota hän sai valmistuksen alkaessa. Opiskelijoiden osalta tilanne on haastava, sillä opiskelijastatus ei lähtökohtaisesti oikeuta työttömyysetuuteen, mutta opintotukea saadaakseen opiskelijalta edellytetään vähintään 20 opintopisteen suoritustahtia lukukaudessa. Kuntoutuksen piirissä olevat opiskelijat ovat lähtökohtaisesti osaopiskelukykyisiä, jolloin opintopistekriteerin täyttäminen on haastavaa. Tämä voi aiheuttaa tukikuukausien takaisinperintää ja opintotukioikeuden eväämistä. Korkeakouluopiskelijoiden tukikuukausien määrää on rajattu siten, että vähemmällä opintosuorituksilla tukikuukaudet loppuvat todennäköisesti kesken. SAMOK näkee myös haasteellisena, että kuntoutusmispalveluja tarvitseva nuori ohjataan elämään lainapainotteisella etuudella tilanteessa, jossa nuori kokee valmiiksi epävarmuutta omasta tulevaisuudestaan ja jaksamisestaan.

Helsingissä 5.8.2024

Lauri Kujala

Puheenjohtaja

Vellu Taskila

Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Erica Alaluusua

Sosiaalipolitiikan asiantuntija

erica.alaluusua@samok.fi

040 773 1854

Alaluusua Erica
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry